

Schengen

JUDr. Nataša Chmelíčková

MV ČR

OAMP

Struktura přednášky

- ▶ Schengen – definice, historie, ČR v Schengenu, Schengenská úmluva, Schengenská prováděcí úmluva, oblasti spolupráce
- ▶ Společná vízová politika
- ▶ Readmisní dohody
- ▶ Kontrola hranic EU

Schengen - definice

- ▶ Schengenský prostor

► Schengenský prostor

- území států, na jejichž společných hranicích nejsou vykonávány hraniční kontroly a které chybějící hraniční kontroly vyvažují komplexně pojatým systémem opatření v mnoha oblastech
- hranice je možné překračovat na jakémkoli místě a v jakémkoli čase
 - ochrana hranic se soustředí na tzv. vnější schengenské hranici

Schengen - historie

- ▶ 1985 – městečko Schengen v Lucembursku – **Schengenská dohoda**
 - Německo, Francie, Belgie, Lucembursko, Nizozemí
 - základ schengenské spolupráce
 - 1990 – **Schengenská prováděcí úmluva** – praktické aspekty, opatření vyvažující zrušení kontrol – nabytí účinnosti až 1995
- K 1. květnu 1999 - schengenské acquis začleněno tzv. Schengenským protokolem Amsterodamské smlouvy do institucionálního rámce EU.
- Haagský program, Stockholmský program – nové výzvy

Schengen - historie

Rok podepsání Schengenské dohody jednotlivými státy, v závorce je uveden rok samotné implementace.

- ▶ 1985 – Belgie, Francie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko (všichni 1995)
- ▶ 1990 – Itálie (1997/98)
- ▶ 1992 – Portugalsko (1995), Španělsko (1995) a Řecko (2000)
- ▶ 1995 – Rakousko (1997/98)
- ▶ 1996 – Dánsko, Finsko, Island, Norsko a Švédsko (všichni 2001)
- ▶ 1999 – Spojené království (jen částečně 2000)
- ▶ 2000 – Irsko (jen částečně 2002)
- ▶ 2004 – Česká republika, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko (všichni 2007), Kypr (připravuje se) a Švýcarsko (2008)
- ▶ 2007 – Bulharsko, Rumunsko (u obou plánován březen 2011)
- ▶ 2008 – Lichtenštejnsko (čeká se na ratifikaci Švédskem)

ČR a Schengen

- ▶ Otázka „kdy“ a ne „zda“
- ▶ Přípravy na vstup do EU i do Schengenu
- ▶ Od 2005 – schengenský hodnotící proces
- ▶ 1.9.2007 – Schengenský informační systém
- ▶ 21.12.2007 – zapojení do Schengenu (rozhodnutí Rady 2007/801/ES)
- ▶ 29.3.2008 – zrušeny hraniční kontroly pro lety uvnitř Schengenu
- ▶ Pravidelné evaluace

Schengenská dohoda

- ▶ 33 článků – stručný rámcový dokument
- ▶ Cíle – krátkodobý (omezení kontrol, sbližování politik) a dlouhodobý horizont (postupné zrušení kontrol, harmonizace dalších politik)

Schengenská prováděcí úmluva

- ▶ podepsána dne 19. června 1990,
- ▶ Schengenskou dohodu dále rozvedla a specifikovala.
- ▶ ustanovení o konkrétních opatřeních, jež mají doprovázet volný pohyb po společném prostoru v praxi
- ▶ oproti Schengenské dohodě bylo cílem Schengenské prováděcí úmluvy dosáhnout zrušení kontrol pohybu i dalších osob - nejenom státních příslušníků členských států - na společných hranicích a usnadnit přepravu zboží
- ▶ 8 hlav, 142 článků
- ▶ Cíl úmluvy - eliminovat kontroly na vnitřních hranicích, zabezpečit posílení kontrol na vnějších hranicích, zlepšení spolupráce mezi národními systémy justičními, policejními, celními a dalšími správními orgány, postupná harmonizace některých důležitých postupů týkajících se hlavně víz, azylu, zbraní a střeliva, soudní spolupráce v trestních věcech a další.

Oblasti schengenské spolupráce (kompenzační opatření)

- ▶ Policejní a justiční spolupráce
- ▶ Ochrana osobních údajů
- ▶ Schengenský informační systém
- ▶ Vízová spolupráce
- ▶ Ochrana vnějších hranic

Právní základ – Smlouva o ES → Lisabonská smlouva

Schengenský informační systém

- ▶ evropská databáze, která slouží zejména pro pátrání na území schengenského prostoru po
 - osobách (hledaných, pohřešovaných, nežádoucích)
 - věcech (vozidla, cestovní a osobní doklady, bankovky, zbraně a další)
 - Schengenská prováděcí úmluva – druhy pátrání
 - Příprava SIS II

Společná vízová politika

Koho se týká?

- všechny ČS EU s výjimkou Velké Británie a Irsko
- omezeně, zejména v rozsahu úpravy nařízení č. 539/2001 - Bulharsko, Kypr a Rumunsko -dosud neprovádějí schengenské *acquis* v plném rozsahu
- přidružené země: Norsko, Island a Lichtenštejnsko a Švýcarsko.

Právní základ

- ▶ Základ čl. 7 a 20 Schengenské dohody
- ▶ SPÚ – kapitola 3 – Víza
- ▶ Amsterodamská smlouva (protokol) – vízová politika – první pilíř
- ▶ Smlouva o založení ES – čl. 62 odst. 2 písm.b):

„Rada přijme postupem podle článku 67 ve lhůtě pěti let po vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost:

- b) vízové předpisy pro zamýšlené pobyty v trvání nejvýše tří měsíců, zahrnující:
- i) seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum, a třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od vízové povinnosti osvobozeni;
 - ii) postupy a podmínky pro udělování víz členskými státy;
 - iii) jednotný vzor víz;
 - iv) předpisy pro jednotné vízum;“

Současný právní základ

▶ Lisabonská smlouva:

- čl. 77/2 písm. a) Smlouvy o fungování Evropské unie - je součástí kapitoly 2, Politiky týkající se kontrol na hranicích, azylu a přistěhovalectví, Hlavy V. Prostor svobody, bezpečnosti a práva, části třetí, Vnitřní politiky a činnosti Unie

„Pro účely odstavce 1 přijímají Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem opatření týkající se:

a) společné politiky v oblasti víz a jiných krátkodobých povolení k pobytu;“

- někdejší čtyři podbody a zároveň klíčové aspekty společné vízové politiky článku 62/2 písm. b) jsou tak nově souhrnně vyjádřeny pojmem společné politiky v oblasti víz a jiných krátkodobých pobytů.
- rozhodování kvalifikovanou většinou v Radě a spolurozhodování Evropským parlamentem

Zásadní právní předpisy

- ▶ Nařízení č. 539/2001 - seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum (příloha I), jakož i seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od této vinnosti osvobozeni (příloha II) – černý a bílý (vízová liberalizace) seznam

→ faktické rozdělení všech cizinců na dvě kategorie podle toho jestli potřebují pro vstup vízum, či nikoliv.

Nařízení rovněž v preambuli naznačuje kritéria pro toto rozdělení a stanoví systém fakultativních výjimek.

černý a bílý seznam?

- ▶ Vízový kodex – nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 810/2009 o kodexu Společenství o vízech
 - účinnost 5. dubna 2010,
 - upravuje tzv. krátkodobá víza, tedy vízum k pobytu do 90 dnů a letištní průjezdní vízum.
 - z důvodu přednosti tohoto nařízení před zákonem o pobytu cizinců jsou ze zákona o pobytu cizinců vypouštěna ta ustanovení, která upravují právě tzv. krátkodobá víza
 - zásadní posílení procesního postavení žadatele

Vízový informační systém (VIS)

Vízová facilitace

- ▶ zjednodušení vízového styku
- ▶ v širším smyslu i limitované bezvízové dohody pro držitele služebních a diplomatických pasů, resp. jakékoliv ulehčení vízového styku.
- ▶ v užším smyslu tzv. facilitační dohody (dohoda mezi EU a třetí zemí o usnadnění vydávání víz)

- ▶ Společný přístup k vízové facilitaci - zásady sjednávání těchto dohod
- ▶ Facilitační dohoda nesmí být sjednána, pokud nebyla dříve sjednána readmisní dohoda, avšak dřívější sjednání readmisní dohody není příslibem natož zárukou sjednání dohody facilitační
- ▶ V praxi však třetí státy pochopily hodnotu readmise pro EU, resp. vízové facilitace pro sebe a z facilitace se stalo žádané platidlo
- ▶ Obě dohody tak jdou často ruku v ruce
- ▶ Readmisní dohody je čím dál obtížnější sjednat bez ústupku v podobě vízové facilitace

Co dohoda obsahuje

- ▶ snížení vízového poplatku na 35€ (namísto standardních 60€)
- ▶ snížení počtu vyžadovaných podpůrných dokumentů
- ▶ zkrácení doby na vyřízení víza
- ▶ zrušení vízové povinnosti pro držitele diplomatických pasů

Stav

- ▶ Od roku 2006 EU sjednala s Ruskem, Ukrajinou, FYROM/Makedonií, Srbskem, Černou horou, Bosnou a Hercegovinou, Albánií, Moldavskem a naposledy 17. 6. 2010 s Gruzií.
- ▶ Vyjednává se dohoda s Kapverdami
- ▶ Připravuje se mandát pro sjednání dohody s Běloruskem.

vízová liberalizace vs. vízová facilitace

Diskuze - stírání rozdílu mezi vízovým a bezvízovým stykem?

Elektronický systém cestovní registrace USA
ESTA pro státy, s nimiž mají USA bezvízový
styk

Readmisní dohody

- ▶ jsou jedním z předpokladů úspěšného boje s nelegální migrací a efektivní realizace navrácení osob do země původu
- ▶ dohody o vzájemném zpětném přebírání osob – občanů i určitých cizinců
- ▶ **význam readmisních smluv** - stanovení přesných pravidla a lhůt pro ověřování totožnosti osob a následně pravidel pro postup při předání takové osoby
- ▶ řada kroků před předáním – zjištění totožnosti a státního občanství dané osoby, prokázání vstupu na území jedné smluvní strany z území druhé smluvní strany, vystavení dokladu

Bilaterální readmisní dohody

- ▶ ČR: sjednávání dvoustranných readmisních smluv, spolupodíl na práci Evropské komise při sjednávání komunitárních readmisních dohod s vybranými třetími státy
- ▶ ČR se 12 státy: s šesti státy schengenského prostoru včetně všech sousedních zemí (Německo, Rakousko, Polsko, Slovensko, Maďarsko a Slovinsko), se dvěma jinými členskými státy EU (Bulharsko a Rumunsko) a čtyřmi třetími zeměmi (Chorvatsko, Kanada, Moldavsko a Vietnam).
- ▶ V procesu ratifikace je readmisní dohoda se Švýcarskem a Arménií. V různém stádiu rozpracování jsou readmisní dohody s Kazachstánem a Kosovem.

Komunitární readmisní dohody

- ▶ ČR je dále vázána komunitárními readmisními dohodami uzavřenými na úrovni EU.
- ▶ Albánie, Hongkong, Maçao, Srí Lanka, Rusko, Ukrajina, Moldavsko, Bosna a Hercegovina, Cerná Hora, Makedonie a Srbsko.
- ▶ Dohoda s Pákistánem byla podepsána v říjnu 2009 a s Gruzii parafována v listopadu 2009.
- ▶ V jednání nadále zůstávají readmisní dohody s Tureckem, Marokem, Alžírskem, Kapverdskou republikou a Čínou.
- ▶ Readmisní ustanovení týkající se občanů smluvních stran jsou obsaženy také
 - v dohodách o zrušení vízové povinnosti se třetími zeměmi, převážně státy Latinské Ameriky
 - v komunitárních dohodách o partnerství a spolupráci s třetími státy (např. Filipíny, Irák, Mongolsko, Thajsko).

Kontrola hranic EU

3 pilíře

- ▶ 1. legislativa – Schengenský hraniční kodex, nařízení o malém pohraničním styku
- ▶ 2. solidarita – Fond pro vnější hranice, FRONTEX
- ▶ 3. činnost – spolupráce ČS, FRONTEX

- ▶ Vnitřní hranice a vnější hranice
 - ▶ Využívání moderních technologií
 - ▶ Školení – Common Core Curriculum
 - ▶ **Schengenský hraniční kodex** - sjednocování pravidel pro překračování vnějších hranic a vnitřních hranic
- Dokument je tak v současné době jedním ze základních stavebních kamenů ochrany hranic v EU a vede ke konsolidaci úpravy v jednotlivých státech.

Vnitřní hranice

- ▶ Čl. 20 a n.- Vnitřní hranice lze překročit v jakémkoliv místě, aniž by se prováděla hraniční kontrola osob bez ohledu na jejich státní příslušnost.
- ▶ Možnost provádět běžné kontroly na území
- ▶ Odstranění překážek bránících provozu na silničních přechodech
- ▶ Možnost dočasného znovuzavedení ochrany vnitřních hranic

Vnější hranice

- ▶ Čl.4 a n. - Vnější hranice lze překračovat pouze na hraničních přechodech a během stanovené provozní doby. [...]
- ▶ Podmínky vstupu, odepření vstupu
- ▶ Provádění hraničních kontrol – 3 úrovně kontroly (minimální, důkladná, zvláštní režim)

FRONTEX

- ▶ Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích, 2004
- ▶ koordinuje operativní spolupráci mezi členskými státy v oblasti řízení vnějších hranic
- ▶ pomáhá členským státům v oblasti odborné přípravy vnitrostátní pohraniční stráže, včetně vytváření společných standardů pro přípravu
- ▶ provádí analýzu rizik, sleduje výsledky výzkumu významného pro kontrolu a ostrahu vnějších hranic
- ▶ napomáhá členským státům za okolností, které vyžadují zvýšenou technickou a operativní pomoc na vnějších hranicích
- ▶ poskytuje členským státům nezbytnou podporu při organizaci společných návratových operací
- ▶ vzdušné, pozemní, námořní operace

Sídlo Varšava

Pilotní projekt Attica 2009

- zaměřený na budování kapacit pro návratové operace v Řecku.
- zřízena kancelář pro koordinaci navracení (odborníci z členských států, řečtí pracovníci).

Cíl projektu: zajistit pomoc při

- zjišťování totožnosti
- získávání cestovních dokladů
- navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí do jejich domovských států

- vývoj vnitrostátních postupů souvisejících s navracením
- zdokonalování odborných znalostí
- zlepšování spolupráce se třetími zeměmi

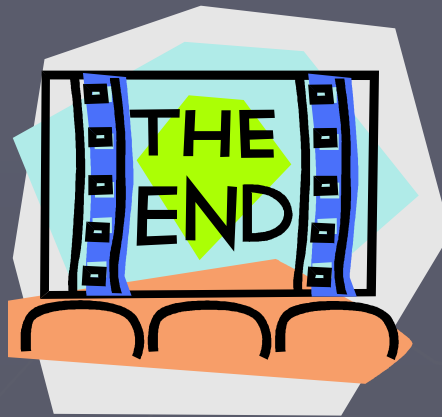
- probíhal po dobu tří měsíců
- zřízeno plně funkční středisko pro koordinaci navracení
- podpořena spolupráce s nigerijskými a gruzínskými velvyslanectvími a řádně probíhal postup zjišťování totožnosti

Řecko zahájilo účast ve společných návratových operacích směřujících do Nigérie a Gruzie s 22 navracenými osobami.

Projekt bude v roce 2010 pokračovat.

Přehled předpisů

- ▶ **DOHODA** mezi vládami států **Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích, podepsaná v Schengenu dne 14. června 1985 – *Schengenská dohoda***
- ▶ **ÚMLUVA K PROVEDENÍ SCHENGENSKÉ DOHODY** ze dne 14. června 1985 mezi vládami států **Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích - *Schengenská prováděcí úmluva***
- ▶ **NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 539/2001** ze dne 15. března 2001, kterým se stanoví seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum, jakož i seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od této povinnosti osvobozeni
- ▶ **NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 810/2009** ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex)
- ▶ **NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 562/2006** ze dne 15. března 2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex)
- ▶ **ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY č. 574/2007/ES** ze dne 23. května 2007 o zřízení Fondu pro vnější hranice na období 2007 až 2013 jako součásti obecného programu „Solidarita a řízení migračních toků“
- ▶ **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1931/2006** ze dne 20. prosince 2006, kterým se stanoví pravidla pro malý pohraniční styk na vnějších pozemních hranicích členských států a mění Schengenská úmluva
- ▶ **NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 2007/2004** ze dne 26. října 2004 o zřízení Evropské agentury pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států Evropské unie - *Frontex*

Děkuji za pozornost

natasa.chmelickova@mvcvcr.cz